

recenzije

pet monografija hrvatskog fotosaveza

ZDENKO KUZMIĆ
Vladimir Horvat
Zagrebački kroničar vremena
Hrvatski fotosavez, Zagreb, 1994.

BRANKA HLEVNJAK
Ljudevit Griesbach
Fotograf moderne
Hrvatski fotosavez, Zagreb, 1997.

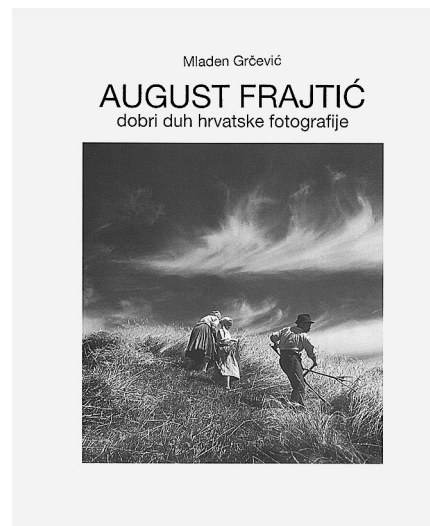
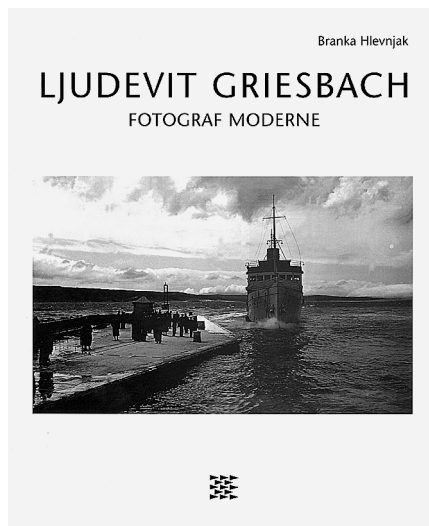
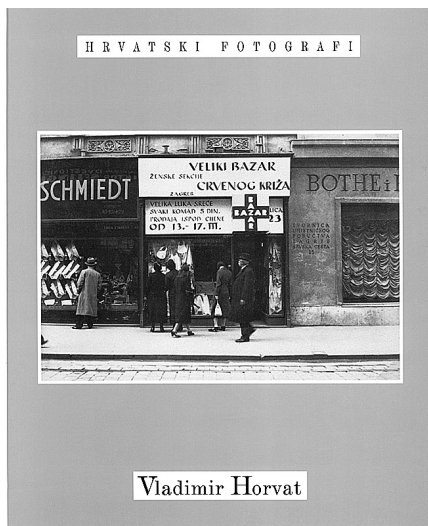
MLADEN GRČEVIĆ
August Frajtić
Dobri duh hrvatske fotografije
Hrvatski fotosavez, Zagreb, 2000.

BRANKA HLEVNJAK
Đuro Griesbach.
Od vida do privida
Hrvatski fotosavez, Zagreb, 2001.

ZDENKO KUZMIĆ
Vladimir Guteša
Hrvatski fotosavez, Zagreb, 2003.

► 1994. godine Hrvatski fotosavez objavio je prvu od do sada pet tiskanih monografija posvećenih njegovim nekadašnjim članovima fotografima. Prva knjiga, autora Zdenka Kuzmića, posvećena je Vladimiru Horvatu, novinaru i fotografu čija se fotografska ostavština čuva u Muzeju grada Zagreba. Horvat je rođen 1891. godine u Krašiću, a od 1929. stalni je suradnik dnevnika *Novosti*. I prije toga povremeno fotografira, uglavnom za časopis *Svijet* urednika Otta Antoninija. Zanimljivo je spomenuti da je *Svijet* redovno objavljivao fotografije putem pozivnih natječaja pa se u primjercima tog časopisa mogu pronaći fotografije gotovo svih hrvatskih fotografa. Vladimir Horvat, istodobno uz rad u *Svijetu* počinje reporterski bilježiti i svakodnevi život grada, s posebnim senzi-

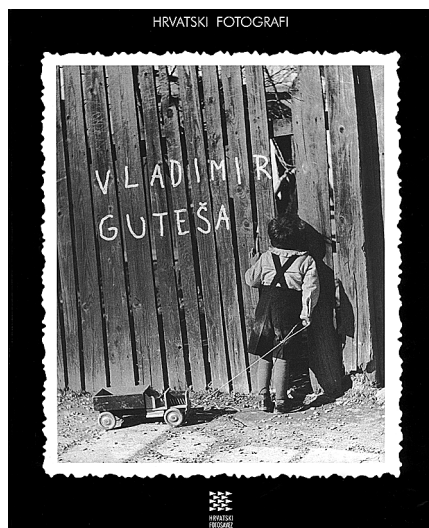
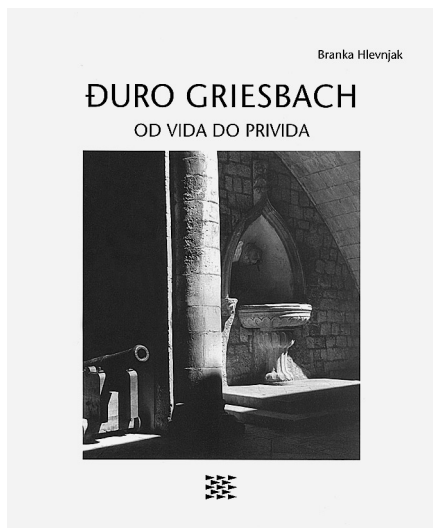
recenzije

biletom dokumentirajući njegovu socijalnu problematiku. Od 1929. do 1935. izrađuje seriju fotografija koje su, uz nešto kasnije radove Toše Dapca, prve socijalno angažirane fotografije u Hrvatskoj. Kuzmić u uvodnom tekstu tvrdi da se taj odmak od lijepih motiva zbiva uslijed kontekstualne potrebe vremena: fotografi nužno postaju kroničari osjetljivi na probleme društva u kojemu žive i rade. Umjetničko okruženje u kojemu je Horvat djelovao činili su većinom fotoamateri koji će tek kasnije postati poznati pod pojmom *Zagrebačke škole*. To je termin kojim će se prvi puta 1936. u nizozemskom tisku rad zagrebačkih fotografa identificirati kao prepoznatljiv stil. U grupu autora *Zagrebačke škole* ubrajaju se: Tošo Dabac, Marijan Szabo, Mladen Grčević i drugi. Horvatove fotografije u tom su smislu karakteristične: uvijek angažirane, lako čitljive poruke te likovno vrlo izražajne. Istovremeno, one bez sumnje predstavljaju rani, ali vrijedan domet u povijesti reportažne fotografije u nas. Sasvim je razumljivo i opravdano da je prva u nizu monografija posvećena upravo Vladimiru Horvatu kao gotovo zaboravljenom pripadniku slavne zagrebačke fotografske škole.

Druga monografija, izišla 1997. godine, posvećena je Ljudevitu Griesbachu, jednom od najznačajnijih predstavnika modernizma u fotografskom mediju. Griesbach se bavio fotografijom u razdoblju od 1914. do 1945. - na početku kao ratni reporter, kasnije kao suradnik već spomenute revije *Svijet* (od 1927. do 1938.). Griesbach, međutim, radi i u vlastitoj tvrtki *Griesbach i Knaus* koja se, između ostalog, bavi tiskanjem fotografskih razglednica. Kvalitetom svojih fotografija razglednice ove tvrtke predstavljaju vrlo važan iskorak u odnosu na motive uobičajeno reproducirane u tu svrhu. Griesbachovom senzibilitetu pak kao da je najviše odgovarala upravo fotografija pejzaža u kojoj gotovo nije imao konkurencije, a domete ostvarene u pejzažnoj fotografiji zadržat će i pri fotografiranju arhitekture. Sredinom dvadesetih godina izdaje veliku seriju ručno koloriranih dijazozitiva pod nazivom *Ljepote domovine*. Zanimljivo je spomenuti da Griesbach reagira i na suvremene umjetničke trendove koji se na potpuno nov način bave medijem fotografije: na rusku avangardu i Bauhaus. U uvodnom tekstu vlastite knjige *Uputa u fotografiju* iz 1932., Griesbach tako piše o značenju fo-

tografije kao nove umjetnosti koja je radi svoje jednostavnosti široko dostupna i koja je, s druge strane, postala novim izražajnim sredstvom čovjekova nastojanja da sve što ga okružuje prikaže na slici. Augustu Frajtiću (1902. -1977.), promotoru hrvatskog fotografskog amaterizma u tridesetim godinama dvadesetog stoljeća, posvećena je treća monografija, izišla 2000. godine, autora Mladena Grčevića. 1932. pod vodstvom Augusta Frajtića, tada dugogodišnjeg tajnika Foto-kluba Zagreb, počinje izlaziti mjesečnik *Foto-revija* (1932. - 1940.), a 1941. sam pokreće i časopis *Savremena fotografija*. Iako i sam dobar fotograf, Frajtić se najviše istaknuo upravo organizacijskim radom i zalaganjem za afirmaciju zagrebačke fotografije - organizirajući izložbe, surađujući s fotografima i njihovim udruženjima iz Europe te uređujući brojne publikacije. Pod njegovim vodstvom Foto-klub Zagreb 1935. godine organizira panslavensku izložbu fotografije. Knjiga o Frajtiću ujedinjuje, dakle, dvije paralelne biografije: biografiju Frajtića kao organizatora, promotora i umjetnika te biografiju Foto-kluba Zagreb. Temeljeći se na iscrpno istraženju dokumentaciji, ali i

osobnim uspomena na samog Frajtića, autor monografije, Mladen Grčević, ponudio je nadasve zanimljivo štivo.

Vladimiru Guteši, prvom službenom fotografu Muzeja grada Zagreba, kojemu je donirao i sve svoje fotografije, posvećena je četvrta monografija, autora Zdenka Kuzmića. Guteša je bio također fotograf-amater koji je do umirovljenja 1950. godine radio u banci, baveći se fotografijom u slobodno vrijeme, odnosno u okviru Foto-kluba Zagreb, čiji je bio i predsjednik sredinom tridesetih godina. Fotografom Muzeja grada Zagreba postaje, dakle, tek 1953. Gutešin interes za fotografiju, međutim, moguće je pratiti od 1902. godine. Različiti urbani motivi, spomenici i portreti, najčešći su motivi njegovih fotografija. Pored velike dokumentarne vrijednosti, Gutešine fotografije nedvojbeno posjeduju i umjetničke kvalitete: dovoljno je, primjerice, obratiti pažnju na kompoziciju fotografije parne lokomotive samoborske uskotračne željeznice iz 1904. godine.

Naposlijetku, monografija posvećena Đuri Griesbachu, bavi se fotografom najpoznatijim po snimanju kulturnih spomenika u Hrvatskoj, koje je proveo u suradnji s

Arturom Schneiderom od 1930. do 1940. godine. Đuro Griesbach, sin Ljudevita Griesbacha, fotografski se formirao krajem dvadesetih godina za boravka u Berlinu te tridesetih godina u Zagrebu. Griesbachov nastup na scenu dokumentarne fotografije obilježilo je snimanje dočeka ranjenog Stjepana Radića u Zagrebu, kada su njegove fotografije objavile gotovo sve novine. Kao i mnogi drugi, bio je aktivan suradnik revije *Svijet*. Cikluse ruralnih motiva i motiva Dubrovnika iz sredine tridesetih godina zamijenit će nakon rata zanimljiva težnja fotografskom irealitetu i apstrakciji. Njegove fotografije iz ciklusa *Prividi* su, uz radove Željka Jermana, najradikalnije apstraktne fotografije u Hrvatskoj. Također, Đuro Griesbach eksperimentirao je i s fotografskim kolažem, stvarajući od istih dijelova fotografije simetrične kompozicije.

I na kraju primjedba o ciklusu u cjelini. Blago vertikalnim formatom i tvrdim ukoričenjem dvojac Bachrach&Krištofić ciklusu je dao izgled prikladan sadržaju: dovoljno reprezentativan za monografsko izdanje koji se istodobno i lako čita. Čini se da intencija Hrvatskog fotosaveza nije realizacija monografija svih fotografa bitnih za povijest

fotografije u Hrvatskoj, već obrada karakterističnih autora, važnih za manifestacije pojedinog stilskog razdoblja - čime se stavlja naglasak upravo na kreativnu selekciju kao uporište za buduće povijesti hrvatske fotografije.

→ Toma Bačić